

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАХИСТУ  
ІНФОРМАЦІЇ**

**КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ ТА  
КІБЕРНЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ**

## **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

до виконання кваліфікаційної роботи  
першого бакалаврського рівня вищої освіти

для студентів спеціальності  
125 «Кібербезпека»

КИЇВ - 2022

УДК 004.056 (076.5)

*Рекомендовано до друку*

*вченою радою Навчально-наукового інституту захисту інформації Державного університету телекомунікацій (Протокол №3 від 27.10.2022)*

Рецензент: д.т.н., проф. Гайдур Г.І.

**Легомінова С.В., Мужанова Т.М., Якименко Ю.М., Рабчун Д.І., Щавінський Ю.В.**

**Л 38**      Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи першого бакалаврського рівня вищої освіти для студентів спеціальності 125 «Кібербезпека» : метод. реком. Київ: ДУТ, 2022. 30 с.

Методичні рекомендації містять загальні положення щодо основних етапів підготовки та захисту кваліфікаційної роботи першого бакалаврського рівня вищої освіти, вимог до її оформлення та структури, критеріїв оцінювання роботи. До рекомендацій додаються зразки оформлення структурних елементів кваліфікаційної роботи.

Методичні рекомендації підготовлені для використання студентами першого бакалаврського рівня вищої освіти кафедри управління інформаційною та кібернетичною безпекою ННІЗІ, їх керівниками та рецензентами.

## ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА .....	2
1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ Й ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	3
1.1. Вибір і затвердження теми .....	3
1.2. Формування завдання та календарного плану .....	3
1.3. Написання роботи .....	3
1.4. Рецензування.....	3
1.5. Попередній захист і подання КР до захисту.....	4
1.6. Організація захисту кваліфікаційних робіт .....	4
2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ .....	5
2.1. Титульний аркуш .....	5
2.2. Завдання на кваліфікаційну роботу .....	5
2.3. Реферат.....	6
2.4. Зміст .....	7
2.5. Перелік умовних позначень.....	7
2.6. Вступ .....	7
2.7. Основна частина .....	8
2.8. Висновки.....	10
2.9. Список використаних джерел.....	10
2.10. Додатки .....	11
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ .....	11
3.1. Обсяг роботи і нумерація сторінок.....	11
3.2. Поля, шрифт та міжрядковий інтервал.....	12
3.3. Заголовки .....	12
3.4. Оформлення посилань.....	13
3.5. Переліки, скорочення та виділення .....	13
3.6. Ілюстрації.....	14
3.7. Таблиці.....	14
3.8. Стиль тексту .....	15
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	15
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....	<b>Ошибка! Закладка не определена.</b>
ДОДАТКИ.....	17

## ПЕРЕДМОВА

Кваліфікаційна робота (КР) є комплексною дослідницькою роботою студента, яка виконується на завершальному етапі навчання на здобуття першого бакалаврського рівня вищої освіти. За результатами публічного захисту КР перед Державною екзаменаційною комісією (ДЕК) автору присвоюють відповідну кваліфікацію.

КР першого бакалаврського рівня вищої освіти – це самостійна науково-дослідницька кваліфікаційна робота, що є підсумком теоретичної та практичної підготовки у рамках нормативної і варіативної складових освітньої програми підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти за спеціалізацією «Управління інформаційною та кібернетичною безпекою». КР є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених освітньо-кваліфікаційними характеристиками.

У процесі підготовки КР випускник має продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Написання бакалаврської КР передбачає збір, систематизацію та самостійний аналіз студентом інформації про явища і процеси, які пов'язані з управлінням інформаційною та кібернетичною безпекою, а також формулювання висновків науково-практичного та прикладного характеру.

Дослідник має показати володіння такими знаннями, вміннями і навичками: систематизації та розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, виробничих та інших завдань; застосування законодавчої та нормативно-правової бази, в тому числі стандартів в галузі управління інформаційною та кібернетичною безпекою; використання програмних та програмно-апаратних комплексів засобів захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах; розробляти і впроваджувати комплексів нормативно-правових, організаційних та технічних засобів і методів, процедур, практичних прийомів тощо; здійснення моніторингу, виявлення, аналізу і прогнозування ризиків, загроз та вразливостей, а також управління інцидентами інформаційної та кібернетичної безпеки.

КР має містити: обґрунтування актуальності обраної теми; визначення предмету й об'єкту, мети і завдань дослідження; короткий огляд наукових та інформаційно-аналітичних джерел, нормативно-правової бази з досліджуваної проблеми; результати самостійного дослідження за темою роботи, за потреби - розрахунки, виконані з використанням сучасних інформаційних засобів; висновки, що логічно випливають зі змісту дослідження, а також практичні рекомендації і пропозиції за темою роботи.

## 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ Й ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

### Етапи підготовки КР

- Вибір та затвердження теми
- Формування завдання та календарного плану
- Написання КР
- Рецензування КР
- Попередній захист і подання КР до захисту
- Захист КР

#### ***1.1. Вибір і затвердження теми***

Студенти обирають теми КР з переліку, запропонованого кафедрою. Також вони можуть запропонувати теми бакалаврських досліджень відповідно до власних наукових інтересів. На підставі рішення кафедри така тема може бути включена до переліку. Не допускається виконання студентами кваліфікаційних робіт на однакову або подібні теми.

Затвердження теми роботи відбувається на підставі письмового підтвердження студентом вибору відповідної теми, яка надається не пізніше встановленого терміну. У разі, якщо студент недотримався термінів без поважної причини, тема кваліфікаційної роботи визначається кафедрою.

#### ***1.2. Формування завдання та календарного плану***

Завдання на виконання бакалаврської КР та календарний план її виконання укладають спільно керівник та студент, оформлюють їх відповідно до зразків та долучають до готової роботи

#### ***1.3. Написання роботи***

- збір та аналіз літератури;
- визначення об'єкта, предмета дослідження, визначення мети та завдань;
- складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником;
- викладення тексту роботи згідно з її структурою.

#### ***1.4. Рецензування***

За два тижні до захисту робота подається керівнику та рецензенту (викладачам чи науковцям, що працюють за проблематикою КР, за винятком викладачів кафедри, на якій виконана кваліфікаційна робота) для підготовки відгуку й рецензії.

Керівник КР та рецензент мають оцінити

- актуальність дослідження,
- відповідність змісту роботи назві теми,
- повноту розкриття змісту,

- наявність у КР варіантного аналізу, практичного значення,
- рівень використання теоретичних знань,
- відповідність зроблених автором роботи висновків завданням КР першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Завершують відгук та рецензію висновком про відповідність роботи вимогам до досліджень такого типу й рекомендованою оцінкою.

### ***1.5. Попередній захист і подання КР до захисту***

Відповідно до встановлених термінів (не раніше, ніж за два тижні) на кафедрі проходить попередній захист бакалаврських КР, на якому завідувач і викладачі кафедри заслуховують доповіді студентів і оцінюють готовність роботи, встановлюють відповідність змісту роботи поставленій меті та завданням, у разі потреби надають студентові необхідні зауваження та рекомендації.

Таким чином кафедра проводить підсумковий контроль виконання та оформлення КР, дає допуск до захисту.

Щонайменше за **два дні до захисту** студент подає на кафедру:

- роздрукований і переплетений у тверду палітурку примірник бакалаврської КР з підписами студента, завідувача кафедри, керівника й нормоконтролера. До роботи додаються відгук наукового керівника та рецензія;
- електронний варіант КР та презентацію роботи в форматі PowerPoint на електронному носії.

Відсутність будь-яких з перелічених документів на кафедрі є підставою для **недопуску** студента до захисту КР.

### ***1.6. Організація захисту кваліфікаційних робіт***

Захист бакалаврських КР відбувається на відкритому засіданні ДЕК за участі не менш ніж половини її складу та присутності голови комісії. Графік роботи комісії затверджується наказом ректора.

Під час захисту студент виголошує **доповідь (7-10 хвилин)**, яка розкриває зміст дослідження. Доповідь має супроводжуватися демонстрацією презентації у форматі PowerPoint з представленням основних положень КР.

У заздалегідь підготовленій доповіді доцільно висвітлити такі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; основні положення дослідження (що вдалося дослідити, встановити, виявити, довести); методи виконання завдань; основні результати роботи із зазначенням їх новизни та практичної значимості; висновки і практичні рекомендації за результатами дослідження.

Доповідь виголошується українською мовою. Дозволяється також доповідати англійською мовою за згодою кафедри.

За бажанням студент може підготувати роздатковий матеріал (основні

тези, таблиці, графіки, діаграми, схеми, висновки та пропозиції). Роздатковий матеріал оформлюється на окремих аркушах формату А4. На титульній сторінці вказується тема бакалаврської КР та особисті дані виконавця. На кожного члена ДЕК має бути підготовлений окремий комплект роздаткових матеріалів.

Обов'язковою умовою допуску до захисту є апробація результатів роботи на наукових конференціях, семінарах, симпозіумах тощо, а також публікування у фахових виданнях.

На вимогу членів ДЕК оголошуються рецензія і відгук керівника КР. Після доповіді члени ДЕК ставлять студенту запитання, відповіді на які мають бути лаконічними, точними та чіткими.

Результати захисту оголошуються головою ДЕК в день захисту після підсумкового засідання ДЕК.

## 2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

### СТРУКТУРА КР

- Титульний аркуш
- Завдання на КР
- Реферат
- Зміст
- Перелік умовних позначень та скорочень (за потреби)
- Вступ
- Основна частина (розділи)
- Висновки
- Список використаних джерел
- Додатки

#### 2.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш оформляється відповідно до наведеного зразка. Тема роботи, зазначена на титульному і подальших аркушах, має точно відповідати темі, затвердженій наказом ректора. У разі невідповідності робота до захисту не приймається.

Зразок титульного аркуша подано у [Додатку А](#).

#### 2.2. Завдання на кваліфікаційну роботу

Завдання на КР видається керівником до початку переддипломної практики. Завдання містить назву КР, визначення об'єкту, предмета, мети і завдань дослідження, а також термін видачі подання готової роботи.

Оформлене на стандартному бланку завдання підписується керівником, студентом і затверджується завідувачем кафедри до початку переддипломної практики. Календарний план підготовки КР затверджується разом із завданнями і відображає послідовність і терміни виконання окремих завдань.

Зразки завдання на бакалаврську КР та календарного плану наведено в Додатках [Б](#) і [В](#).

### 2.3. Реферат

Реферат приводиться для швидкого ознайомлення зі змістом КР, має бути стислим і відображати основну інформацію про роботу в такій послідовності: обсяг, об'єкт дослідження, мета та метод роботи, результати та новизна, галузь застосування, перелік ключових слів. Розміщується реферат на окремій сторінці. Реферат обсягом до 400 слів має відображати інформацію, представлену в КР, в такій послідовності:

**Мета роботи** визначає кінцевий результат, на досягнення якого спрямована КР, і формулюється одним реченням. Не можна формулювати мету так: «Дослідити (вивчити, проаналізувати) певний процес (об'єкт, явище)», оскільки дослідження та аналіз - це не мета, а засоби її досягнення. Формулюючи мету, варто чітко зазначити, що саме автор прагне встановити, визначити, виявити, з'ясувати у своїй роботі.

**Об'єкт дослідження:** визначається процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

**Предмет дослідження:** визначається та частина об'єкта або аспект його функціонування (існування), який безпосередньо досліджується. Предмет дослідження фактично визначає тему КР.

**Методи дослідження.** Подається перелік методів дослідження, використаних для досягнення поставленої в КР мети. При перерахуванні методів потрібно коротко та змістовно визначити, для чого саме він був застосований. Це дасть змогу пересвідчитись в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

**Короткий зміст роботи.** Послідовно висвітлюються завдання, які розв'язані для досягнення поставленої мети. Вони повинні вказувати, що конкретно зроблено: «досліджено», «показано», «простежено», «виявлено», «окреслено», «виокремлено», «визначено», «обґрунтовано», «встановлено», «доцільно до впровадження» тощо. Завдання викладаються послідовно і відображають структуру розділів та підрозділів роботи.

**Галузь використання.** Подаються рекомендації щодо практичного використання результатів КР.

**Ключові слова:** ключовим словом вважається слово або стійке словосполучення, яке з точки зору інформаційного пошуку несе смислове навантаження, є визначальним для розкриття суті роботи. Сукупність ключових слів має відображати основний зміст КР. Загальна кількість ключових слів коливається в межах 8-10 слів. Ключові слова пишуть великими літерами, у називному відмінку, через кому і розміщують в кінці реферату.

Приклад реферату наведено в [Додатку Г](#).



## 2.4. Зміст

Зміст КР має послідовно містити назви всіх структурних елементів роботи (окрім титульного аркуша, завдання, реферату та самого змісту) і посилання на номери сторінок, на яких починається даний структурний елемент. Зміст розташовується безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки. На початку по центру розміщується слово «ЗМІСТ» (без лапок). Візуально зміст роботи має відображати ієрархію структурних елементів роботи (перелік умовних позначень, вступ, розділи та підрозділи, висновки, перелік посилань, додатки). Назви складових частин пишуться на тій мові, на якій вони написані в тексті. Номери сторінок показують початок зазначеного матеріалу.

Вимоги щодо оформлення та приклад складання змісту наведено в [Додатку Д](#).

## 2.5. Перелік умовних позначень

Перелік умовних позначень є обов'язковим елементом роботи. Він складається у випадку, коли робота містить маловідомі скорочення, аббревіатури, символи, специфічні терміни.

Перелік друкується двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять позначення чи терміни, праворуч - їх детальне розшифрування (тлумачення). Якщо в КР певний термін, скорочення чи позначення повторюється менше трьох разів, його у перелік не включають, а його розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

## 2.6. Вступ

Вступ, який починають з окремої сторінки, має містити такі елементи (у такому ж порядку):

- *актуальність теми*. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми обґрунтовується актуальність і доцільність дослідження для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, особливо на користь України.

Актуальність теми – це важливість, суттєве значення, відповідність теми КР сучасним потребам галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням сфери ІТ, інформаційної та кібернетичної безпеки.

Загалом актуальність виконує дві функції:

1. показати місце даної роботи у вирішенні загальної проблеми;
2. визначити, що саме у загальній проблемі є нерозв'язаним та, відповідно, на спробу розв'язання чого спрямована робота.

- *мета роботи*, основні завдання (зміст роботи), об'єкт та предмет дослідження – формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, називають *об'єкт і предмет дослідження*.

- *наукова новизна одержаних результатів* – подають коротку анотацію

нових наукових положень (рішень), запропонованих автором КР особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (*вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток*). Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення має бути однозначним, не містити нагромадження дрібних і заплутаних деталей та уточнень. До цього пункту можна включати опис нових прикладних (практичних) результатів, отриманих у вигляді способів, пристроїв, методик, схем, алгоритмів тощо. Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної в КР наукової задачі або наукової проблеми. Насамперед за це випускнику присуджується перший бакалаврський рівень вищої освіти;

- *практичне значення одержаних результатів*. Подається стислий перелік тих положень КР (висновків, рекомендації, пропозиції), які можуть бути використані у практичній діяльності.

- *галузь застосування* і, за наявності, апробація результатів КР і висновків у вигляді опублікованих доповідей на наукових семінарах, конференціях, симпозіумах, а також публікації в наукових журналах і збірниках наукових праць.

Загальний обсяг вступу не має перевищувати 3-х сторінок.

Зразок вступу представлено у [Додатку Е](#).

## **2.7. Основна частина**

Основна частина КР складається з послідовних розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів. Кожний розділ починається з нової сторінки. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів.

В основній частині КР повинні бути викладені відомості про дослідження, які необхідні і достатні для розкриття суті даної роботи. При цьому особлива увага має бути приділена новизні.

Основна частина, як правило, містить:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків дослідження;
- обґрунтування і вибір теоретичних та експериментальних методів дослідження для вирішення поставлених задач;
- постановку завдань, обґрунтування припущень, аналіз адекватності отриманих результатів;
- розробку алгоритмів і методик вирішення проблемних питань дослідження;
- результати теоретичних і експериментальних досліджень;

- аналіз основних науково-технічних результатів з точки зору вірогідності, практичної цінності і їх узагальнення;
- представлення рекомендацій та пропозицій щодо удосконалення існуючих науково-практичних і теоретичних підходів до управління інформаційною та кібернетичною безпекою;
- висновки щодо кожного розділу і загальні висновки до КР.

**Перший розділ** містить теоретичне обґрунтування досліджуваних явищ та процесів. У цій частині КР викладається теоретична база, необхідна для вирішення визначеної проблеми, дається огляд джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних із посиланням на відповідні джерела. На основі вивчення наукової літератури розкриваються різні підходи до розв'язання проблеми, обґрунтовуються погляди автора стосовно шляхів її вирішення. Загалом, перший розділ повинен послідовно вирішувати такі задачі:

- розкриття сутності досліджуваного явища та його особливостей серед інших подібних явищ, за потреби - аналіз історії розвитку явища, його нормативно-правової бази;
- аналіз наукових та практичних підходів до аналізу обраного об'єкту дослідження;
- аналіз існуючої термінології у сфері дослідження, створення понятійно-категоріального апарату, який буде використаний у подальшій роботі;
- виявлення тих методів та інструментів, які можуть бути використані при дослідженні предмету КР, визначення та обґрунтування інструментарію, що буде безпосередньо застосований у роботі.

Обсяг першого розділу - у межах 30-35 % від загального обсягу КР. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі.

**Другий розділ** має поєднувати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи і певний методичний інструментарій на конкретних прикладах. У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напрямку дослідження, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методіку проведення дослідження. У теоретичних роботах розкривають методи розрахунків, гіпотези, що розглядають, в експериментальних – принципи дії і характеристики розробленої апаратури чи програмних засобів, оцінки похибок вимірювань.

Обсяг другого розділу - у межах 35-40 % від загального обсягу КР.

**У наступних розділах** з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Студент має давати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби в додаткових дослідженнях, негативні результати, які обумовлюють

необхідність припинення подальших досліджень. В останньому розділі КР подаються рекомендації та пропозиції щодо удосконалення існуючих науково-теоретичних і практичних підходів до управління інформаційною та кібернетичною безпекою.

## **2.8. Висновки**

Висновки та пропозиції є стислим викладенням підсумків дослідження. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі у висновках розкривають способи та результати розв'язання кожного із поставлених у вступі завдань. Наприкінці формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Пункти (сміслові блоки) висновків доцільно починати із фраз: досліджено, проаналізовано, встановлено, викоремлено, визначено, обґрунтовано тощо. Для зручності сприйняття перед кожним пунктом доцільно ставити порядковий номер. Результати виконання кожного визначеного завдання мають бути відображені щонайменше в одному окремому пункті висновків. Обсяг висновків і пропозицій не повинен перевищувати 2-х сторінок.

## **2.9. Список використаних джерел**

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Список використаних джерел може містити тільки ті джерела (законодавчі та нормативні акти, монографії, статті тощо), що були використані під час виконання КР та на які є посилання. Забороняється включати до списку джерела, які не були реально використані у роботі.

Написання літератури в переліку посилань виконуються на мові оригіналу за бібліографічними правилами [ДСТУ 8302:2015](#).

Джерела можна розміщувати одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті, або
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів заголовків.

Джерела іноземною мовою розміщуються після всіх джерел кирилицею, за винятком, коли список формується у порядку появи посилання в тексті.

Посилання в тексті подаються у квадратних дужках, в яких проставляється номер, під яким джерело значиться в переліку посилань, наприклад [1-3]. Написання літератури в переліку посилань виконуються на мові оригіналу за бібліографічними правилами. Загальна кількість джерел повинна становити 40-45 позицій.

Приклад списку використаних джерел подано в [Додатку Ж](#).

## **2.10. Додатки**

Додатки є обов'язковим елементом КР. Обсяг додатків не обмежується.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «Додаток Б». Кожний додаток розміщується з нової сторінки.

У додатках розміщують матеріал, який є необхідним для повноти роботи, але через великий обсяг чи способи подання не може бути розміщений в основній частині. Додатки можуть містити два типи інформаційних матеріалів:

- рисунки чи таблиці, які ілюструють результати проведених досліджень, розмір яких не дозволяє включити їх в основний текст роботи.

- текстові або графічні інформаційні матеріали, таблиці, які доповнюють зміст роботи. Це можуть бути тексти документів (нормативно-правових актів, угод), фотографії, ілюстрації, методики тощо. При цьому не потрібно включати у додатки матеріали, які не мають прямого відношення до теми КР. Таблиці та рисунки додатків нумеруються послідовно у кожному додатку окремо при ньому першою є літера позначення додатку, наприклад: Таблиця Б.2. друга таблиця «Додатку Б».

Обсяг додатків не обмежується, але повинен визначатися реальними потребами роботи. Якщо розміщений у додатках матеріал не є авторським, обов'язково потрібно вказувати посилання на джерело.

*Примітка.* До захисту студент додатково може подавати макети, зразки, патенти, копії статей і доповідей, акти впровадження тощо.

## **3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

### **3.1. Обсяг роботи і нумерація сторінок**

Залежно від поставленого завдання, особливостей одержаних результатів, формату і стилю викладення, обсяг оформленої відповідно до вимог КР має складати 60-80 сторінок друкованого тексту (без урахування додатків).

КР оформлюють на аркушах формату А4 (210 x 297 мм). Набирають текст за допомогою комп'ютерної техніки і друкують на одному боці аркуша білого паперу з розрахунку не більше 24 рядків на сторінці.

До загального обсягу КР не входять сторінки, які повністю зайняті рисунком чи таблицею, «ДОДАТКИ» та «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», але сторінки всіх зазначених елементів роботи підлягають нумерації на загальних засадах.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку №.

Титульна сторінка включається до загальної нумерації сторінок роботи, але на аркуші номер не ставлять, а на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті аркуша без крапки в кінці.

Такі структурні частини КР, як РЕФЕРАТ, ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ не мають порядкового номера (не нумеруються їхні заголовки, тобто не можна писати «2. ВСТУП» або «Розділ 6. Висновки»).

### **3.2. Поля, шрифт та міжрядковий інтервал**

Текст потрібно друкувати, дотримуючись таких розмірів полів:

- ліве – 25 мм, праве – 15 мм;
- верхнє і нижнє – 20 мм.

Абзацний відступ має бути однаковим для всього тексту і дорівнювати 10 мм.

Вирівнювання тексту здійснюється за шириною сторінки.

Шрифт друку повинен бути чітким, рядок – чорного кольору нормальної жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

При підготовці текстової частини КР рекомендується:

- текст набирати в текстовому редакторі MS Word;
- використовувати режим «Автоматичне розставлення переносів»;
- вид і розмір шрифту Times New Roman, 14 пт,
- міжрядковий інтервал 1,5;
- таблиці формуються розміром шрифту Times New Roman Cyr, 12 пт;
- рисунки виконуються контрастно і мають представляти єдиний об'єкт.

Для набору формул застосовувати вмонтований у MS Word редактор формул Equation Editor.

### **3.3. Заголовки**

Текст основної частини КР поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи: «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», - друкують напівжирними великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують напівжирними маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка ставиться крапка.

Відстань між заголовками і наступним чи попереднім текстом (за винятком заголовка пункту) повинна бути не менше одного рядка.

Не допускається розміщення заголовків у нижній частині сторінки, якщо після нього залишається тільки один рядок тексту.

Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

### 3.4. Оформлення посилань

У наукових роботах використовують позатекстові посилання, тобто посилання на бібліографію в кінці роботи. Такі посилання в тексті на джерела треба зазначати порядковим номером переліку посилань, виділеним двома квадратними дужками.

Наприклад,

*«...у [20, 32] вони поділяються на пасивні і активні, в [34] на зовнішні і внутрішні та навмисні і ненавмисні, а в [19] за дев'ятьма ознаками.*

*«...пристрої і системи, що базуються на основі теорії НМ, застосовують у багатьох сферах діяльності людини і показали свою раціональність та ефективність [21].*

Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами) теж необхідно давати посилання на джерело.

### 3.5. Переліки, скорочення та виділення

Переліки в тексті КР подають по-різному залежно від будови і значення. Розрізняють внутрішньо абзацні переліки та переліки з елементами-абзацами.

Внутрішньо абзацні переліки нумерують, літерують або виділяють графічно за допомогою тих чи інших символів. Перед переліком ставлять двокрапку, елементи переліку відділяють один від одного крапкою з комою і починають з малої літери, перед кожною позицією переліку доцільно ставити відповідний графічний знак або арабську цифру з дужкою – це так званий перший рівень підпорядкованості. Для інших рівнів підпорядкованості потрібно використовувати якийсь інший графічний знак або малі літери української абетки, після яких також ставлять дужку.

Скорочення слів і словосполучень у КР дозволено робити тільки однотипні, загальноповживані, відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Розрізняють загальноприйняті скорочення, зрозумілі без додаткових пояснень, і умовні, тобто такі, які застосовують лише у спеціальній літературі.

Загальноприйняті скорочення: див. – дивися; рис. – рисунок; табл. – таблиця; р. – рік; рр. – роки; тис. – тисяча; напр. – наприклад тощо.

Усі умовні скорочення варто розшифровувати у тексті. Перший раз слово або словосполучення пишуть повністю, а в дужках наводять скорочення, наприклад, аналіз та оцінка ризиків (АОР); інформаційна безпека (ІБ); інформаційний ресурс (ІР).

Скорочення мають бути уніфіковані. Неприпустимо скорочувати те саме слово по-різному або писати в одному місці повністю, а в другому – скорочено.

Виділення в тексті КР застосовують для того, щоб підкреслити головні положення, зробити логічний наголос на окремих словах або реченнях тощо.

Найчастіше виділяють текст світлим курсивом або розрядкою. Не рекомендується занадто велика кількість виділень, оскільки текст стає строкатим.

### **3.6. Ілюстрації**

Графічну частину КР складають ілюстрації, до яких відносять схеми, графіки, діаграми, графічне зображення алгоритмів, фотознімки тощо. Кількість ілюстрацій, представлених у КР, не обмежується. Для виготовлення графічної частини використовують комп'ютерну графіку.

У текст КР можуть включатися рисунки, які ілюструють окремі її положення або унаочнюють певні дані (наприклад, це можуть бути діаграми, графіки, схеми тощо). Ілюстрації слід розмішувати так, щоб їх, можна було розглядати без повороту аркуша з текстом. Якщо таке розміщення неможливе, ілюстрації доцільно розмішувати у додатках.

Усі ілюстрації називаються рисунками, їх обов'язково нумерують арабськими цифрами за розділами та додають назву (наприклад: Рис. 1.1. Структурна схема підрозділу захисту інформації). Підпис не може відриватися від самого рисунку (розміщуватися на іншій сторінці). Номер та назва розміщуються внизу. Приклад оформлення рисунка наведено в [Додатку І](#).

Вимоги щодо оформлення рисунків та підписів: абзацний відступ відсутній; вирівнювання - по центру; шрифт - звичайний; крапка в кінці назви рисунку не ставиться.

Ілюстрації розміщують безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації необхідні посилання в текстовій частині. При цьому можна застосувати скорочення: рис. 1.1. У випадку використання ілюстрації, створеної іншим автором, необхідно надати посилання на джерело.

### **3.7. Таблиці**

Таблиці в КР нумеруються арабськими цифрами в межах розділу за виключенням тих, що наведені в додатках. Таблицю розміщують безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому можна застосувати скорочення: табл. 1.1. Нумерація таблиць має бути послідовною в межах розділу. Номер таблиці розміщують у правому верхньому куті над таблицею, назву – рядком нижче і симетрично (наприклад, Таблиця 1.1. Види ризиків інформаційній безпеці).

Назва, номер таблиці і власне таблиця не можуть розриватися, розміщуватися на різних сторінках. У разі, якщо таблиця не поміщається на одну сторінку, на наступній сторінці робиться запис «Продовження таблиці». Також на кожній сторінці, де продовжується таблиця, має повторюватися її



верхня частина, в якій розміщуються заголовки стовпців. Зразки оформлення таблиць наведено у [Додатку К](#).

### 3.8. *Стиль тексту*

Текст КР має бути викладеним обґрунтовано в лаконічному науковому стилі. Культуру наукової мови визначають точність, ясність і стислість викладення думки. Варто уникати зайвої деталізації, повторів, тавтології, тобто повторення того самого іншими словами, не вживати близьких за змістом слів (наприклад, «схематичний план»).

Стиль письмової наукової роботи – безособовий монолог, тому виклад матеріалу треба вести від третьої особи (наприклад, «автор вважає» або «на нашу думку»).

Також бажано використовувати безособові конструкції речень (наприклад, «досліджено», «розглянуто», «установлено», «проведено вимірювання», «розроблено комплексний підхід», «застосовано метод», «підсумовуючи, варто відзначити»).

Мова і стиль наукової роботи є важливим засобом вираження думки і дає уявлення про культуру і грамотність автора.

## 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінювання КР здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Максимальний рейтинг кожного студента складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, виставляється під час захисту і переводиться в оцінку за такими критеріями за схемою нарахування рейтингу.

### Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Бали	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
75–81	C	
64–74	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно
1-34	F	

### Критерії оцінювання результатів виконання та захисту КР

№	Критерії	Макс. кіл.балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1.	Актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам	10	– відповідає повністю – відповідає неповністю – відповідає недостатньо – відповідність відсутня	7 3 0/3 0/3
2.	Повнота, науковий рівень обґрунтування розробок та запропонованих рішень	20	– повно та обґрунтовано – недостатньо – неповно і недостатньо – відповідь відсутня/ незадовільна	20 14 10 0/5
3.	Практична цінність розробок та запропонованих рішень	20	– висока практична цінність – практична цінність часткова – окремі елементи мають практичну цінність – не має практичної цінності	20 14 7 0
4	Відповідність КР нормативним актам України, державним стандартам; якість оформлених матеріалів	10	– достатньо повна, висока якість – недостатньо повна, прийнятна якість – достатньо повна, висока якість – достатньо повна, висока якість	10 7 5 0
5.	Змістовність доповіді та відповідей на запитання членів ДЕК під час захисту	40	– повні, послідовні, логічні – недостатньо повні, послідовні, логічні – непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні відповіді на запитання – відповідь на запитання відсутня або незадовільна	40 32 24 0/7
	<b>Разом:</b>	<b>100</b>		

**ДОДАТКИ**

ДОДАТОК А

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ**  
 Навчально-науковий інститут захисту інформації

На рецензію

Завідувач кафедри УІКБ

доктор технічних наук, професор

\_\_\_\_\_ І.І.Іваненко

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

До захисту

Завідувач кафедри УІКБ

доктор технічних наук, професор

\_\_\_\_\_ І.І.Іваненко

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

першого бакалаврського рівня вищої освіти

на тему:

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**  
**В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА**

СТУДЕНТ:

Котовська Олена Миколаївна

\_\_\_\_\_  
(підпис)

КЕРІВНИК:

к.т.н. Василенко Василь Васильович

\_\_\_\_\_  
(підпис)

НОРМОКОНТРОЛЕР: к.т.н., доцент Петренко Петро Петрович

\_\_\_\_\_  
(підпис)

Київ – 2022

## ДОДАТОК Б

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ**  
**Навчально-науковий інститут захисту інформації**  
**Кафедра управління інформаційною та кібернетичною безпекою**  
**Спеціальність «Кібербезпека»**  
**Спеціалізація «Управління інформаційною та кібернетичною безпекою»**  
**Першого бакалаврського рівня вищої освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
 Завідувач кафедри УІКБ  
 \_\_\_\_\_ І.І.Іваненко  
 (підпис)

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2022 р.

**ЗАВДАННЯ**  
**на кваліфікаційну роботу**  
 студенту Котовській Олені Миколаївні

**1. Тема роботи** «Забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства», затверджена наказом по університету від «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2022 р. № \_\_\_\_\_.

**2. Термін здачі** студентом оформленої роботи «04» червня 2022 р.

**3. Об'єкт дослідження:** забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

**4. Предмет дослідження:** особливості забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства.

**5. Мета дослідження:** вивчення засад забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства.

**6. Перелік питань, які мають бути розроблені:**

1. Проаналізувати основні характеристики інформаційного протиборства, в тому числі між суб'єктами підприємницької діяльності.

2. Дослідити особливості управління інформаційною безпекою підприємства в умовах інформаційного протиборства, зокрема представити схему актуальних загроз інформаційній безпеці підприємства з урахуванням зазначеної специфіки.

3. Визначити напрями та методи забезпечення інформаційної безпеки підприємства у процесі інформаційного протиборства відповідно до запропонованої класифікації загроз.

**7. Дата видачі завдання** «22» лютого 2022 р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

Дата видачі завдання: «22» лютого 2022 р.

№ з/п	Етапи кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Примітка
1.	Визначення об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження.	13.03.2022	
2.	Збір та аналіз літератури.	30.03.2022	
3.	Аналіз основних характеристик інформаційного протиборства.	17.04.2022	
4.	Дослідження особливостей управління інформаційною безпекою підприємства в умовах інформаційного протиборства.	01.05.2022	
5.	Визначення напрямів та методів забезпечення інформаційної безпеки підприємства у процесі інформаційного протиборства.	15.05.2022	
6.	Формулювання висновків за результатами проведеного дослідження.	22.05.2022	
7.	Оформлення роботи.	24.05.2022	
8.	Оформлення презентації.	01.06.2022	
9.	Отримання рецензії на роботу.	04.06.2022	
10.	Захист в ДЕК.	___.06.2022	

Студент

(підпис)

О.М.Котовська

Науковий керівник

(підпис)

В.В.Василенко

## РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню проблем забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 8 рисунків, висновків та списку використаних джерел, що містить 33 найменування. Загальний обсяг роботи становить 67 аркушів, з яких 4 аркуша займають перелік умовних скорочень та список використаних джерел.

**Об'єктом дослідження** є забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

**Предмет дослідження** - особливості забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства.

**Метою роботи** є дослідження засад забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства. Для цього у роботі використовуються методи системного аналізу та теорії інформаційної безпеки, теорії інформаційного протиборства.

Як результат у роботі проведено аналіз основних характеристик інформаційного протиборства, в тому числі між суб'єктами підприємницької діяльності; досліджено особливості управління інформаційною безпекою підприємства в умовах інформаційного протиборства, зокрема представлено схему актуальних загроз інформаційній безпеці підприємства з урахуванням зазначеної специфіки; визначено напрями та методи забезпечення інформаційної безпеки підприємства у процесі інформаційного протиборства відповідно до запропонованої класифікації загроз.

**Галузь застосування.** Розроблені підходи можуть бути використані при плануванні та реалізації системи управління інформаційною безпекою підприємства у контексті протидії загрозам, пов'язаним із веденням інформаційного протиборства.

**Ключові слова:** ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА, ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ, СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО.

## ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.....	8
ВСТУП .....	9
Розділ 1 ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ БІЗНЕС-ПРОТИРІЧ .....	11
1.1 Основні характеристики інформаційного протиборства на сучасному етапі.....	11
1.1.1 .....	11
1.1.2 .....	16
1.2 Інформаційне протиборство між суб'єктами підприємництва .....	24
Висновки до першого розділу .....	32
Розділ 2 СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ І ПРИЦИПИ .....	33
2.1 .....	33
2.2 .....	41
Висновки до другого розділу .....	48
Розділ 3 ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА .....	50
3.1 .....	53
3.2 .....	56
3.3 .....	59
Висновки до третього розділу .....	61
ВИСНОВКИ .....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....	65
ДОДАТКИ .....	68

## ВСТУП

Актуальність теми. Інформація завжди була як найважливішим об'єктом, так і засобом боротьби між людьми. Неможливо заперечувати факти здійснення інформаційного впливу на широку аудиторію протягом усіх етапів історичного розвитку, хоча в різні періоди інтенсивність застосування тих чи інших способів впливу, як і досконалість його організації, значною мірою відрізнялися.

На сучасному етапі різноманітні засоби інформаційного впливу активно застосовуються конкуруючими фірмами та корпораціями в конкурентній боротьбі за встановлення контролю на ринку та домінування у відповідній сфері.

Тому політика забезпечення інформаційної безпеки підприємства має буде побудована з урахуванням потреби запобігати і протидіяти загрозам, що виникають внаслідок застосування методів інформаційного протиборства, захищати потенційно важливі інформацію, інфраструктуру та персонал як стратегічний ресурс підприємства.

З огляду на зазначене тема кваліфікаційної роботи є актуальною, а використання її результатів сприятиме підвищенню рівня інформаційної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності в умовах інформаційного протиборства.

Мета і завдання дослідження. **Мета роботи** полягає у дослідженні засад забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства.

Для досягнення цієї мети в роботі необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Провести аналіз основних характеристик інформаційного протиборства, в тому числі між суб'єктами підприємницької діяльності.

2. Дослідити особливості управління інформаційною безпекою підприємства в умовах інформаційного протиборства, зокрема представити схему актуальних загроз інформаційній безпеці підприємства з урахуванням зазначеної специфіки.



3. Визначити напрями та методи забезпечення інформаційної безпеки підприємства у процесі інформаційного протиборства відповідно до запропонованої класифікації загроз.

**Об'єкт дослідження** - засади забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

**Предмет дослідження** – особливості забезпечення інформаційної безпеки підприємства в умовах інформаційного протиборства.

Методи дослідження. Для вирішення означеного вище наукового завдання в роботі використані методи системного аналізу та теорії інформаційної безпеки, теорії інформаційного протиборства та конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Розроблені підходи можуть бути використані при плануванні та реалізації системи управління інформаційною безпекою підприємства у контексті протидії загрозам, пов'язаним із веденням інформаційного протиборства.

Практичне значення одержаних результатів. Застосування напрацювань дадуть змогу здійснити обґрунтований вибір методів і засобів захисту інформації, інфраструктури та персоналу підприємства у відповідності до цілей бізнесу, можливостей та ресурсів підприємства.

## ДОДАТОК Ж

**Вимоги до оформлення списку використаних джерел****Книги***Один автор*

1. Валіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
2. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.
3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

*Два автори*

1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.
2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.
3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

*Три автори*

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.
2. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

*Чотири і більше авторів*

1. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
2. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

**Автор(и) та редактор(и)/ упорядники**

1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

**Без автора**

1. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.
2. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.

**Багатотомні видання**

1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

#### **Автореферати дисертацій**

1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.

2. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

#### **Законодавчі та нормативні документи**

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.05.2022).

4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.

#### **Стандарти**

1. ДСТУ ISO/IEC 27002:2015. Інформаційні технології. Методи захисту. Звід правил щодо заходів інформаційної безпеки (ISO/IEC 27002:2013; Cor 1:2014, IDT). [Чинний від 2017-01-01]. Вид. офіц.. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 149 с.

2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

#### **Частина видання: книги**

1. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197.

2. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

#### **Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)**

1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.

2. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.

3. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

#### **Частина видання: довідкового видання**

1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.

2. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

#### **Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)**

1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92.

2. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

3. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.

4. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe<sub>2</sub>: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.

#### **Електронні ресурси**

1. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: [http://lsey.org.ua/5\\_2017/32.pdf](http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf).

2. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27.

URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>. (дата звернення: 15.05.2022).

3. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14.

DOI: <https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>

#### **Патенти та авторські свідоцтва**

1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

Приклад оформлення рисунку

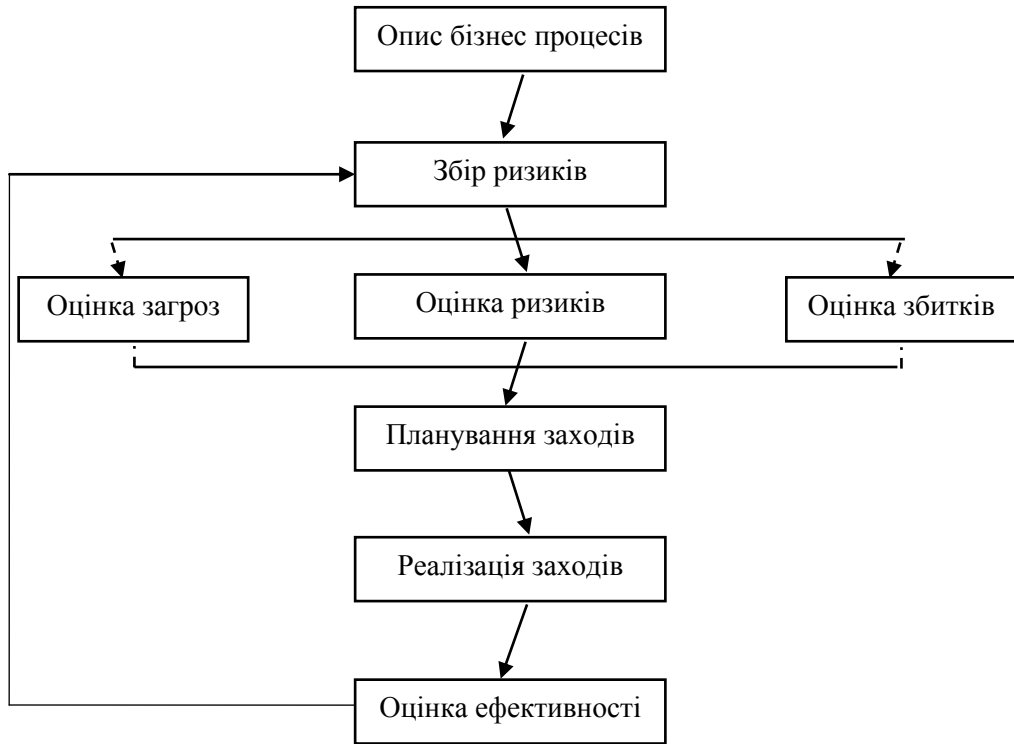


Рис. 2.2. Модель процесу управління ризиками системи управління інформаційною безпекою

## Приклад оформлення таблиці

Таблиця 2.1.

## Причини витоку конфіденційної інформації підприємства

<b>Фактори</b>	<b>%</b>
Надмірна балакучість співробітників підприємства	32
Прагнення працівників підприємства заробити гроші будь-яким способом і будь-якою ціною	24
Відсутність на підприємстві системи заходів, спрямованих на захист інформації	14

Продовження таблиці 2.1.

<b>Фактори</b>	<b>%</b>
Звичка співробітників підприємства ділитись один з одним почутими новинами, чутками, інформацією	12
Безконтрольне використання інформаційних систем	10
Наявність передумов для виникнення серед співробітників конфліктних ситуацій	8

Навчальне видання

## **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

до виконання та захисту кваліфікаційної роботи  
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
студентів спеціальності 125 «Кібербезпека»

Легомінова Світлана Володимирівна  
Мужанова Тетяна Михайлівна  
Якименко Юрій Михайлович  
Щавінський Юрій Віталійович  
Рабчун Дмитро Ігорович

Підписано до друку 03.11.2022. Формат 148×210.  
Гарн. Times New Roman. Тираж 100 прим.

***Адреса редакції та видавця:***

*Україна, 03110, Київ, вул. Солом'янська, 7,  
Державний університет телекомунікацій  
Тел.: +38 (044)248-86-01, +38 (044) 520-13-01*